

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.11.2018, sp. zn. 5 Tdo 1356/2018, ECLI:CZ:NS:2018:5.TDO.1356.2018.1

Číslo: 28/2020

Právní věta:

Ustanovení § 58 odst. 1 tr. zákoníku je prostředkem soudcovské individualizace trestu a projevem depenalizace v trestním zákoníku. Jeho použití je třeba zvažovat nikoliv mechanicky, ale přísně individuálně ve vztahu ke konkrétnímu činu a konkrétnímu pachateli. Postup podle citovaného ustanovení je namístě především tehdy, jestliže určitá okolnost, která může být i znakem příslušné skutkové podstaty trestného činu, natolik vybočuje při porovnání s ostatními případy, že již sama o sobě nebo ve spojitosti s jinými okolnostmi (např. se značným časovým odstupem od spáchání trestného činu) odůvodňuje shovívavější přístup k potrestání pachatele, anebo pokud teprve souhrn více okolností daného případu vede k úvaze, že použití zákonné trestní sazby by bylo nepřiměřeně přísné a postačí i mírnější postih pachatele k jeho nápravě.

Může jít především o ty situace, kdy polehčující okolnosti (§ 41 tr. zákoníku) a nízká intenzita naplnění zákonných znaků ve svém souhrnu a kvalitě přesvědčivým způsobem snižují závažnost trestného činu, případně některá z nich je nezvykle intenzivní povahy, takže je namístě hodnotit ji jako okolnost významně polehčující (např. zvláště tíživé osobní nebo rodinné poměry, za kterých pachatel spáchal trestný čin, aniž by si je byl způsobil). Je tomu tak i tehdy, jestliže některý ze znaků skutkové podstaty trestného činu – bez ohledu na to, zda jde o znak základní nebo kvalifikované skutkové podstaty – byl naplněn neobvykle nízkou intenzitou a tato skutečnost výrazně ovlivnila společenskou škodlivost daného případu a snížila ji pod obvyklou mez natolik, že je namístě mírnější trestní postih, než jaký zákon obecně předpokládá. Podobný význam může mít i delší doba, která uplynula od spáchání trestného činu (§ 39 odst. 3 tr. zákoníku), aniž její délku zavinil pachatel.

V uvedených případech může být mimořádné snížení trestu odnětí svobody odůvodněno též tím, že pachateli byl uložen vedle trestu odnětí svobody další druh trestu, např. trest zákazu činnosti nebo peněžitý trest, který vhodně doplní působení zmírněného trestu odnětí svobody.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 28.11.2018

Spisová značka: 5 Tdo 1356/2018

Číslo rozhodnutí: 28

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Mimořádné snížení trestu odnětí svobody

Předpisy: § 58 odst. 1 tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání nejvyššího státního zástupce podané v neprospěch obviněného S. S. proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 6. 2018, sp. zn. 6 To 53/2017, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Krajského soudu v Ústí nad Labem pod sp. zn. 50 T 8/2016.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Obviněný S. S. byl rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 30. 6. 2017, sp. zn. 50 T 8/2016, uznán vinným pod bodem I. výroku o vině zločinem zpronevěry podle § 206 odst. 1, odst. 4 písm. b), odst. 5 písm. a) tr. zákoníku, pod bodem II. výroku o vině přečinem zkrreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 1 alinea 1 tr. zákoníku a pod bodem III. výroku o vině přečinem porušení povinnosti v insolvenčním řízení podle § 225 tr. zákoníku. Za tyto trestné činy mu byl podle § 206 odst. 5 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku uložen úhrnný nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 5 let, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 3 tr. zákoníku zařazen do věznice s dozorem. Podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku byl obviněnému dále uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce insolvenčního správce v trvání 6 let. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. mu byla uložena povinnost nahradit poškozenému O. V., insolvenčnímu správci dlužníka – obchodní společnosti K. G. (dále jen „obchodní společnost K. G.“), škodu v celkové výši 4 691 720 Kč. Podle § 229 odst. 2 tr. ř. byl poškozený odkázán se zbytkem svého nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

2. Uvedené trestné činnosti se podle tohoto rozsudku obviněný dopustil (zjednodušeně popsáno) tím, že pod bodem I. výroku o vině v rozsudku v době od 20. 5. 2008 do 14. 10. 2013 v XY jako ohlášený společník bez jakéhokoli právního důvodu neoprávněně pro vlastní potřebu používal prostředky majetkové podstaty obchodní společnosti K. G. tak, že vybíral hotovost z bankovního účtu obchodní společnosti S. C., s penězi pak naložil nezjištěným způsobem a tímto jednáním způsobil obchodní společnosti K. G. škodu ve výši 5 491 720 Kč. Toto jednání učinil přesto, že jako insolvenční správce obchodní společnosti K. G. měl postupovat svědomitě s odbornou péčí a byl povinen vyvinout veškeré úsilí, které po něm bylo možné spravedlivě požadovat, aby věřitelé byli uspokojeni v co nejvyšší míře. Podle popisu skutku pod bodem II. výroku o vině se obviněný dopustil trestné činnosti tím, že v době nejméně od 2. 4. 2010 do 31. 7. 2013 v XY jako ohlášený společník nevedl účetnictví obchodní společnosti K. G. a tímto jednáním ohrozil práva jejích věřitelů domoci se v rámci insolvenčního řízení u této obchodní společnosti řádného uspokojení svých pohledávek. Podle popisu skutku bodem III. výroku o vině obviněný spáchal trestnou činnost tím, že jako ohlášený společník nepředal O. V., nově jmenovanému insolvenčnímu správci obchodní společnosti K. G., účetní doklady této obchodní společnosti ani finanční prostředky náležející do její majetkové podstaty a žádným způsobem nereagoval na usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem uvedená ve výroku rozsudku, kterými mu bylo uloženo, aby předal O. V. veškeré doklady související s insolvenčním řízením týkajícím se obchodní společnosti K. G., stejně tak nereagoval ani na výzvy O. V., nově ustanoveného insolvenčního správce obchodní společnosti K. G. V důsledku jednání obviněného nebylo možné ukončit insolvenční řízení vedené ohledně obchodní společnosti K. G.

3. Proti uvedenému rozsudku podal obviněný S. S. odvolání, o němž rozhodl Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 22. 6. 2018, sp. zn. 6 To 53/2017, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. d), odst. 2 tr. ř. částečně zrušil napadený rozsudek ve výroku o trestu. Podle § 259 odst. 3 písm. a), b) tr. ř. znovu rozhodl tak, že při nezměněném výroku o vině uložil obviněnému podle § 206 odst. 5 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 a § 58 odst. 1 tr. zákoníku úhrnný trest odnětí svobody v trvání 3 roků, jehož

výkon mu podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání 5 let. Podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku byl obviněnému uložen i trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce insolvenčního správce v trvání 6 let.

II.

Dovolání nejvyššího státního zástupce

4. Proti tomuto rozsudku Vrchního soudu v Praze podal nejvyšší státní zástupce v neprospěch obviněného S. S. dovolání, které opřel o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., neboť obviněnému byl tímto rozsudkem uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně na trestný čin, jímž byl uznán vinným.

5. V úvodu svého dovolání nejvyšší státní zástupce zrekapituloval dosavadní průběh řízení a vytkl odvolacímu soudu, že při rozhodování o trestu nesprávně užil ustanovení § 58 odst. 1 tr. zákoníku, podle něhož mimořádně snížil obviněnému trest odnětí svobody pod dolní hranici zákonné trestní sazby, ač podmínky uvedeného ustanovení nebyly splněny. Poté se dovolatel zevrubně věnoval jednotlivým okolnostem případu a poměrům obviněného, v nichž odvolací soud spatřoval důvody pro postup podle § 58 odst. 1 tr. zákoníku. Skutečnost, že na obviněném byly závislé dvě dospělé dcery, rozhodně podle dovolatele nelze považovat za důvod pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody. Takovým důvodem by mohlo být, pokud by výkonem uloženého trestu měla být vyživovaná osoba existenčně ohrožena, k čemuž v tomto případě nedošlo. Ani obviněným tvrzená poskytovaná pomoc jeho staré matce není takovou okolností. Nejvyšší státní zástupce dále vytkl odvolacímu soudu, že přecenil také význam psychického a zdravotního stavu obviněného. Dovolatel nesouhlasil ani se závěrem odvolacího soudu, že obviněný byl k trestné činnosti prakticky zmanipulován a že jednal ze soucitu k M. R., jehož údajnému citovému vydírání podléhal. Obviněný ve své výpovědi sice hovořil o údajné manipulaci, odvolací soud však zcela odhlédl od jejich společných podnikatelských záměrů, včetně zahraniční cesty na Ukrajinu. Obviněný jednal z vlastní vůle, s rozmyslem a s cílem dosáhnout společně s M. R. profitu. Ani zdravotní potíže uváděné obviněným nemohou odůvodnit postup soudu podle § 58 odst. 1 tr. zákoníku. Nejvyšší státní zástupce nesouhlasil ani s další polehčující okolností uváděnou odvolacím soudem, kterou byla částečná náhrada škody, neboť vydáním částky ve výši 800 000 Kč obviněný pouze poskytl finanční prostředky získané trestnou činností. Podle nejvyššího státního zástupce odvolací soud vyšel naprosto nekriticky z tvrzení obviněného o jeho finanční situaci, aniž by byly doloženy podklady o jeho majetkových poměrech a aniž by byly náležitě ověřeny. Z těchto důvodů nejvyšší státní zástupce zpochybnil splnění základních podmínek pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici zákonné trestní sazby spočívajících v existenci výjimečných okolností případu.

6. Proto nejvyšší státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud k dovolání podanému v neprospěch obviněného zrušil napadené rozhodnutí odvolacího soudu, včetně obsahově navazujících rozhodnutí, a aby mu věc přikázal k novému projednání a rozhodnutí.

III.

Posouzení důvodnosti dovolání

7. Nejvyšší soud po zjištění, že jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení, dospěl mimo jiné k následujícím závěrům.

8. Nejvyšší státní zástupce opřel své dovolání o ustanovení § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., protože podle něj byl obviněnému uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně za trestný čin, jímž byl obviněný uznán vinným, s tím, že nebyly dány okolnosti pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody. Námitku chybného užití ustanovení § 58 odst. 1 tr. zákoníku, v důsledku něhož byl uložen trest mimo zákonnou trestní sazbu trestu odnětí svobody stanovenou na

daný trestný čin, lze podřadit pod dovolatelem uplatněný dovolací důvod (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2003, sp. zn. [5 Tdo 411/2003](#)).

9. Nejvyšší soud připomíná, že ustanovení § 58 odst. 1 tr. zákoníku je prostředkem soudcovské individualizace trestu a projevem depenalizace v trestním zákoníku (viz k tomu výklad v odborné literatuře – zejména ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 789 a násl.). Ve spojitosti s rekodifikací trestního práva hmotného se též poukazovalo na benevolentnější uplatňování ustanovení o mimořádném snížení trestu odnětí svobody oproti dřívější úpravě obsažené v ustanovení § 40 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění pozdějších předpisů, účinného do 31. 12. 2009 (dále ve zkratce jen „tr. zák.“), a to už jen proto, že došlo k úpravě (faktickému zmírnění) podmínek snížení trestu pod dolní hranici ve vyšších odstavcích ustanovení § 58 tr. zákoníku v porovnání s ustanovením § 40 tr. zák. Hovořilo se též o tom, že jde o jakýsi korektiv a vyvážení chybějícího ustanovení § 88 odst. 1 tr. zák., podle něhož se k okolnosti, která podmiňovala použití vyšší trestní sazby, přihlíželo jen tehdy, jestliže pro svou závažnost podstatně zvyšovala stupeň nebezpečnosti spáchaného trestného činu pro společnost. Toto ustanovení bylo vypuštěno z důvodu změny koncepce pojetí trestného činu, nadále se již nemělo vycházet z materiálního pojetí trestného činu (viz zejména § 3 odst. 1, 2 a 4 tr. zák., ale též řadu jiných ustanovení – např. § 7 odst. 1, § 8 odst. 1, § 12, § 41 odst. 1, § 294 tr. zák. a mnohá další), ale z pojetí formálního (viz zejména § 13 odst. 1 tr. zákoníku) s důsledným uplatňováním zásady subsidiarity trestní represe a principu ultima ratio (viz § 12 odst. 2 tr. zákoníku).

10. Uplatnění ustanovení § 58 odst. 1 tr. zákoníku je třeba posuzovat nikoliv mechanicky, ale přísně individuálně ve vztahu ke konkrétnímu činu a konkrétnímu pachateli. Jde o ustanovení obecné, které je subsidiární vůči ostatním zvláštním případům uvedeným ve vyšších odstavcích ustanovení § 58 tr. zákoníku. Již z jeho názvu, podle něhož jde o mimořádné snížení trestu odnětí svobody, vyplývá, že nebude možno jej používat pravidelně, na jakoukoliv věc, ale na situace něčím zvláštní, neobvyklé, odlišující se od běžně se vyskytujících případů (viz rozhodnutí pod č. 24/2015-I. Sb. rozh. tr.), byť jinak podmínky užití nejsou vázány na „výjimečné“ okolnosti případu či „mimořádné“ poměry pachatele. Proto bude velmi záležet na individuálním posouzení konkrétního případu soudem s jeho řádným zdůvodněním a je obtížné tyto situace vzájemně porovnávat a paušalizovat.

11. Ustanovení § 58 odst. 1 tr. zákoníku obsahuje vlastně tři kumulativní podmínky nezbytné k mimořádnému snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby: a) existence určitých okolností případu nebo poměrů pachatele, pro které b) použití normální (nesnížené) sazby trestu odnětí svobody (s ohledem na její dolní hranici) by bylo pro pachatele nepřiměřeně přísné, a c) je zde možnost dosáhnout nápravy pachatele i trestem odnětí svobody kratšího trvání.

12. Mimořádné snížení trestu odnětí svobody podle § 58 odst. 1 tr. zákoníku je tak předně možno opřít o okolnosti případu nebo poměry pachatele anebo o obě tato hlediska. V daném případě vycházel odvolací soud především z poměrů pachatele, které ve svém dovolání akcentoval nejvyšší státní zástupce, ovšem odvolací soud významně přihlédl i k okolnostem případu. Mezi ně lze počítat snadnou manipulovatelnost obviněného, jeho zmenšenou přičetnost v době činu (s rozvedením podmínek užití ustanovení § 40 odst. 1 tr. zákoníku), nižší míru zavinění ve formě nepřímého úmyslu, relativně nižší škodu, jež se blížila dolní hranici škody velkého rozsahu (nedosahovala ani výše 5,5 milionu Kč), navíc zčásti ji obviněný nahradil tím, že vydal částku ve výši 800 000 Kč. Odvolací soud ovšem neopomněl zohlednit ani doznání obviněného, jeho upřímnou lítost nad vlastním jednáním, dosavadní bezúhonnost, relativně vyšší věk obviněného i další okolnosti, které měly vliv na posouzení povahy a závažnosti činu ve smyslu § 39 odst. 1, 2 tr. zákoníku. Všechny tyto okolnosti by nepochybně za dřívější právní úpravy vedly důvodně i k úvahám, nakolik je podstatně zvýšena společenská nebezpečnost činu obviněného, aby bylo třeba uplatňovat okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby ve smyslu shora zmíněného ustanovení § 88 odst. 1 tr. zák. Je zřejmé, že toto ustanovení není možno užít, neboť jednání obviněného, s nímž sice započal za účinnosti dřívějšího

trestního zákona, bylo ukončeno (dokončeno) za účinnosti současného trestního zákoníku, a proto je třeba ho výlučně užít (viz § 2 odst. 1 a 2 tr. zákoníku), nicméně i v tomto směru je relevantní uvažovat, jak, v jakém směru a z jakých důvodů došlo ke změnám v právní úpravě a jak byly případně nahrazeny dřívější možnosti trestního postihu (metoda výkladu historického).

13. Odvolací soud ovšem významně přihlížel též k poměrům obviněného, a to jak jeho osobním, tak i rodinným, majetkovým a jiným. Odvolací soud tak zohlednil, že obviněný je starobním důchodcem (v době rozhodování soudu mu bylo 63 let), který je vážně fyzicky i psychicky nemocen, plní vyživovací povinnost vůči svým dvěma dcerám, které studují, a jsou proto na něm závislé, obviněný zároveň pečuje o svou matku ve vysokém věku.

14. Je pravdou, že míru naplnění některých z uvedených skutečností dovolatel ve svém dovolání zpochybňoval, nicméně v tomto ohledu jde o skutková zjištění soudů nižších stupňů, která není možno na základě dovolání přezkoumávat (v uvedeném směru tak šlo o námitky neodpovídající uplatněnému ani žádnému jinému dovolacímu důvodu).

15. Ustanovení o mimořádném snížení trestu odnětí svobody podle § 58 odst. 1 tr. zákoníku lze uplatnit především v těch případech, kdy určitá okolnost, která dokonce může být i znakem příslušné skutkové podstaty trestného činu, natolik vybočuje ve srovnání s jinými obdobnými případy, že již sama o sobě nebo ve spojitosti s jinými okolnostmi odůvodňuje shovívavější přístup k potrestání pachatele. Může jít ovšem také o situaci, kdy více okolností daného případu teprve ve svém souhrnu vede k úvaze, že použití zákonné trestní sazby by bylo nepřiměřeně přísné a postačí mírnější postih pachatele. Především jde o ty situace, kdy polehčující okolnosti a nízká intenzita naplnění zákonných znaků ve svém souhrnu a kvalitě přesvědčivým způsobem snižují závažnost trestného činu, případně některá z nich je nezvykle intenzivní povahy, takže je namístě ji hodnotit jako okolnost významně polehčující, např. zvláště tíživé osobní nebo rodinné poměry, za kterých pachatel spáchal trestný čin, aniž by si je byl způsobil, a podobně. Mimořádné snížení trestu odnětí svobody je namístě i tam, kde některý ze znaků skutkové podstaty trestného činu, přičemž je nerozhodné, zda jde o znak základní nebo kvalifikované skutkové podstaty, byl naplněn neobvykle nízkou intenzitou a tato skutečnost výrazně ovlivnila společenskou škodlivost trestného činu a snížila ji pod obvyklou mez natolik, že je namístě mírnější trestní postih než ten zákonem obecně předpokládaný. Postup podle § 58 odst. 1 tr. zákoníku proto nemohou odůvodnit jen běžně se vyskytující skutečnosti, např. že pachatel před spácháním činu vedl řádný život, k činu se doznal a učinil kroky k náhradě způsobené škody, ani přesvědčení soudu, že trest odnětí svobody uložený v mezích zákonné trestní sazby by byl pro pachatele příliš přísný (obdobně viz rozhodnutí pod č. [24/1966-III](#) Sb. rozh. tr.). Tyto okolnosti ovšem mohou mít podpůrný význam při zohlednění celé škály dalších okolností, jako tomu bylo v nyní posuzovaném případě.

16. Za okolnosti případu nebo poměry pachatele odůvodňující mimořádné snížení trestu odnětí svobody podle § 58 odst. 1 tr. zákoníku lze považovat existenci více významných polehčujících okolností při nedostatku významných přitěžujících okolností (viz přiměřeně rozhodnutí pod č. [11/1968-I](#) a č. [21/1970](#) Sb. rozh. tr.). Zpravidla se uvádí, že může jít o vážnou nemoc pachatele (viz rozhodnutí pod č. [47/1974](#) Sb. rozh. tr.), závislost mnohačlenné rodiny pachatele na jeho výdělku (viz rozhodnutí pod č. [35/1963](#) Sb. rozh. tr.), stav snížené přičetnosti pachatele, není-li možný postup podle § 40 odst. 2 tr. zákoníku (viz přiměřeně rozhodnutí pod č. [50/1970](#) Sb. rozh. tr.), péči pachatele o větší počet osob na něj odkázaných, zejména o nezletilé děti (viz rozhodnutí pod č. [19/1967](#), č. [52/1967](#) a č. [3/1970](#) Sb. rozh. tr.), psychický stav pachatele, není-li důvodem postupu podle § 26, § 47 a § 360 odst. 1 tr. zákoníku (viz rozhodnutí pod č. [50/1970](#) Sb. rozh. tr.), skutečnost, že trestný čin byl vyprovokován, afekt pachatele, který po spáchání trestného činu pominul (viz rozhodnutí pod č. [3/1987-38](#) Bulletinu bývalého Nejvyššího soudu České republiky), atd.

17. Předpokladem použití ustanovení § 58 odst. 1 tr. zákoníku je dále podmínka, že uvedené

okolnosti případu nebo poměry pachatele vedou k závěru, že by použití normální (nesnížené) sazby trestu odnětí svobody (s ohledem na její dolní hranici) bylo pro pachatele nepřiměřeně přísné, a dále že je možnost dosáhnout nápravy pachatele i trestem odnětí svobody kratšího trvání. Tyto podmínky ovšem ani dovolatel ve svém dovolání v dané věci nezpochybňoval, soustředil se na podmínku první, shora rozvedenou. Ovšem i v tomto směru lze dát za pravdu odvolacímu soudu, že i poslední dvě zmíněné podmínky byly naplněny. Nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 5 let, tedy uložený obviněnému na samé dolní hranici zákonné trestní sazby při dané právní kvalifikaci, jak jej vyměřil soud prvního stupně, by vskutku byl při všech zmíněných okolnostech vůči obviněnému nepřiměřeně přísný, zároveň lze dosáhnout jeho nápravy nepochybně i trestem kratšího trvání (obviněnému bude při jeho věku prakticky znemožněno opakování této trestné činnosti již samotným trestem zákazu činnosti, který mu též byl uložen, s ohledem na jeho věk a dosavadní bezúhonnost není ani důvodné očekávat páchání jiného druhu kriminality).

18. Odvolací soud vcelku přesvědčivě odůvodnil své rozhodnutí o mimořádném snížení trestu odnětí svobody v příslušných částech odůvodnění svého rozsudku, a to okolnostmi shora popsány, s jeho odůvodněním i s ohledem na výklad podmínek podle § 58 odst. 1 tr. zákoníku, jak byl výše uveden, lze souhlasit.

IV. Závěrečné shrnutí

19. Nejvyšší soud ze shora rozvedených důvodů podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání nejvyššího státního zástupce jako zjevně neopodstatněné, aniž by přezkoumával zákonnost a odůvodněnost napadeného rozhodnutí nebo jemu předcházejícího řízení.